

Vzetí Znojma

Za dlouhého zimního času jevišovský pán doma hospodařil. Počítal své koně, skot, ovce, slepice a holuby. Ale také meče, pavězy, halapartny, sudlice, luky, šípy, toulce, ostrve a vozy.

Oné zimy mráz venku trhal po střeších šindele. Hejtman u teplého krbu osnoval plány na jaro. Čeká, až ostří zimy se otupí a přejdou jarní deště a záplavy podél Jevišovky.

Když do hradních oken zadýchaly jarní větry a cesty osychaly, nevydržel doma. Vyjel. Lidé širého okolí už z dálky poznávali jevišovského pána, ať kráčel pěšky nebo jel na ryzáku, podle psa, který skákal kolem něho. Pes Ostříž jde všude za rytířem jako jeho stín.

Ostříž byl hejtmanu nejmilejší z jevišovského psince. Dovedl mu jej na hrad před třemi roky starý ovčák ze Slatiny. Vychoval a cvičil jej správce psince a sokolník Nekňuba. Byl to mohutný a ušlechtilý vlkodav. Pes měl svoje záliby, byl bystrý, učenlivý, ale nejraději slyšel škvíření tuku na rožni a třepetavý hlas lovčích trubek. O svém odchovanci říkal Nekňuba otcovsky hrdě:

„Ten pes je právě tak chytrý jako my i jeho pán. Dovede všechno kromě Desatera. Pes a kůň – panečku,“ rozumoval jeho vychovatel v čeledníku, „mají rozum jako člověk. Jen mluvit neumějí, ale rozumějí všem jazykům, co jich je na světě. Jen pohled' tomu psu do věrných očí, uvidíš tam chytrou psí duši, možná moudřejší než je tvoje.“

Hynka z Kunštátu doprovází po všech cestách Ostříž a za ním kluše na kobyle písař Sluněčko. Kalamář mu visí u pasu a dlouhé brky tkví v toulci u pasu nebo za uchem.

Včera po celý den jevišovský purkrabí Václav vysílal ozbrojené posly do kraje. Ti nesli tajné posláni a přísnou výzvu jevišovského hradního pána a znojmského hejtmana do všech okolních vsí i městeček, aby všechen mužský lid se neprodleně ozbrojil. Stejnou výzvu poslal včera sám hejtman všem svým přátelům zemanům, věrným stoupencům markrabího Prokopa a odpovědným nepřátelům louckého opata a krále Zikmunda. Poslové měli důvěrné rozkazy, jak a kde se mají shromažďovati houfy. Nesou pokyny:

„Vyved'te z ohrad koně, vytáhněte vozy!“

Hynek z Kunštátu sám po vsích dohlíží, jak jeho rozkazy se dochvilně plní. Když se vrátil na hrad, má plné ruce práce. Je ho vidět na nádvoří, jak rozděljuje rotným úkoly a zas ještě jednou sám projíždí po některých vsích, pobízí ke spěchu. Volá bitce a sekáče, pěší lid i jízdné z Křepic, Výrovic, Únanova, Myslibořic, Rouchovan i ze vzdáleného Rabštejna a Dubňan. Také jeho sousedé zemani z okolních vsí slyšeli jeho výzvu a strojí se vojensky vytáhnout. Pokud možno – všechny přípravy se konají bez hluku, za noci a tajně.

Když rychlý jízdní posel vyřídil rozkaz a zas odcválal, dřevorubec pracující v lese praštil sekyrou. Protáhl údy, vzal sekyru a pilu a těžkým krokem spěchal domů. Dychtivý milenec ještě jednou prudce uchopil svou rozkochanou dívku. Ovčák zahání z travnaté stráně své drobné beránky a ovečky do ohrady. Ohlíží se ještě jednou po milém lese nad strání, pohlíží na své ovečky, jak pěkně cupitají prašnou cestou. Naposled je ještě u branky počítá. Rozloučil se s nimi něžně. Dveře ovčína za nimi dnes zavíral velmi pomalu a dlouho. Odchází, ještě dvakrát se ohlédl po ovčí ohradě. Oráč spěšně vypřáhl koníka z kleče, sedl naň a jel domů, aby se oděl ve válečný ústroj. Žena slzíc mu podala těžkou zbraň.

Jezdci po dědinách nasypali koním hojnou míru jadrného obroku a sena. Kdož ví, jak zítra s futráží bude. Přípravují sedla i zbroj.

Jak se nad krajinou rozprostřela hvězdná noc, odjíždějí rychle na shromaždiště. Pastýři, sedláci, rybníkáři, rybáři, uhliři, dřevorubci, lovci, pacholci hradní i zbrojní, také oudové potulných řemeslných hutí, všichni vylézají ze svých chalup. Spěchají pěšky nebo koňmo v plné zbroji na stanoviště, jak určil rozkaz jevišovského vojvody a jak velí zájem vlasti. Všichni znají svůj bojový úkol, rotní, desátníci i prostí zbrojní:

Je třeba vypudit cizího vetřelce ze země.

Roty nepřicházejí na hrad ani do města, ale zůstávají ležet v odlehlých vsích a hlubokých lesích. Jenom rotní za večerní tmy přijíždějí do zámku, aby přijali od hejtmana nové, poslední rozkazy.

Za temné noci mizela vojska tajuplně z vesnic. Stejně i vozy, přikryty těžkým plachtovím na obloucích, mizely ihned, jak se ve větším počtu shromáždily za humna dědin. Jak by se ty těžké vozy i ozbrojený lid do země propadaly. Rota nehlučně za rotou, vůz za vozem se ztrácí v lesích, noční tmě a mlze.

Ve Znojmě se dnes koná jarní výroční trh.

Veliký počet nákladních vozů, těžce naložených a dobře krytých rachotí po cestách k městu. To asi kramáři a řemeslníci se sjíždějí v tak hojném počtu k slavnému znojenskému trhu.

Před městem u městské míle stojí rozšafní mýtní. Pěkný počet vozů se šine do Znojma po pražské a přímětické cestě. Městská rada dobře poučila své mýtné. Ruce v kapsách dlouhých plášťů, uctivě a s úsměvem pozdravují vozataje i kramáře.

„Kdyby naším mýtem projížděli vždycky tací kramáři, umřeli bychom nudou a hladu,“ pravil starý mýtný, tvář rozjasněnou širokým smíchem. Pohlížel dlouho a pozorně na ty vozy. Potom zamrkal šibalsky na mladšího druha.

Asi tři hodiny po příchodu těch vozů táhnou k městu jízdní ozbrojenci. Jedou tiše, ale vesele. Muži, kteří svého hejtmana ctí a důvěřují mu, ve vojáckém vzrušení tuší už blízký boj. Však vyvádí-li své houfy z jevišovského kraje Hynek Kunštát, jistě si přičichnou k vítězným půtkám. Práce ani tuhých sečí chybět nebude. Stesk včerejšího loučení s rodinami vyprchal. V družném houfu jsou klidní a odvážní. Vyletěli jako tažní ptáci z hnízd, jako nepokojná drůbež z ohrady, jako mladí psi z řetězů. Zapomněli na vlastní těžké starosti, na věčné stesky žen v bídných chalupách, na obtížné nářky sousedovy. Zapěli by si vesele, kdyby hejtman dovolil. Ten jindy rád si zanotuje píseň do kroku se svými zbrojnými, ale dnes nedovolí. Vede je k jihu, k městu Znojmu, po cestách věru ztracených a nejudlehlejších. – Jsou to zdatní chlapi bitci, osvědčení z válek a dalekých jízd. Vedl je už do nejedné bitvy a věru úspěšně.

Sám pohazuje v pravici palcátem, pozorně pohlíží daleko dopředu. Snad někoho na obzoru vyhlíží? – Ano. – Jevišovickým přijel vstříc posel Aleše z Bítova na zpěněném koni. Pan Aleš se svými rotami jízdných jede od Štítar ke Znojmu. Žádá další rozkazy.

Hynek Suchý Čert odbavil posla s pozdravy bítovskému bratru: Bítovští necht' si popílí k Olbramkostelu. Odtud udeří společně na Rakušana ve Znojmě.

Huňaté a vztyčené obočí Hynka z Kunštátu se zvedlo ještě výše. Brouká si vesele do vousů.

Ozbrojil všechnu čeled' svých dvorů i lid z vesnic.

„Kdo bude osévat pole a sklízet žeň?“ ptali se včera oráči.

„Ženy samy a pomáhat jim budou starci a děti,“ odpovídá hradní hejtman. „Nyní vlast potřebuje mužských hlav i rukou.“

Markrabí Prokop volá svého oddaného a věrného přítele z hlubin zdi bratislavské kobky. Pokořeně město Znojmo chce setřást jho cizího vládce a volá královského hejtmana k dílu. Hynek z Kunštátu vězně markrabího i své město slyší.

Jde jim na pomoc.

Na znojenských ulicích vládne tržní ruch.

V dílnách, krčmách, hostincích, u kramářů je rušno. Město leží ještě v jarním podmračeném šeru. Vedle obvyklého tržního neklidu je možno pozorovat jakés nepokojné vzrušení, tajuplné našeptávání a kutění. Nepokoj se šířil po obou tržištích, v ulicích i na městské zdi, obsazené Rakušany.

Městská rada, purkmistr a cechovní mistři se sešli záhy na úsvitě. Jsou zde i starší tovaryši, které městská rada pozvala k vážnému jednání. Všichni sedí v radničních lavicích od rána, zahaleni v těžkých pláštích z česané vlny, neboť rada i starší byli svoláni na rychlo a v kamenné gotické síni je chladno. Radí se nepřetržitě za zavřenými dveřmi, hlídanými strážci v plné zbroji. Duch vzpoury ještě nezahořel plamenem, ale už doutná a dýmí. Blíží se rozhodující chvíle.

Na hradě sedí Rakušan. Cizí vévoda věří, že pevně ovládá město z výše hradní věže a městských zdí. Ale město přemýšlí po svém, jeho duch poletuje po svém jako holubi kolem radniční věže a nedal se spoutati vůlí cizího vetřelce. – Opat premonstrátů z Louky pozdvihl proti neposlušnému městu pastýřskou berlu, prsten i řetěz. Ale šíje radních ani měšťanů se nekříví. V jejich očích svítí hněv a posměch.

Před několika stoletími zde Přemyslovci na skále vybudovali kamenný hrad. Opíral se původně o devatenáct dvorců družinníků údělných knížat a několik selských vesnic. Později podle vůle zakladatele Přemysla Otakara hrad se opřel o nové město, nadané výsadami Přemyslovců a Lucemburků, které napomáhaly jeho růstu a rozvoji. Město se stalo samo sobě pyšnou republikou. Vlast měšťanů ležela v okruhu jeho trojnásobných hradeb. Vně svých zdí hledalo tržiště pro své výrobky, plodiny, ovoce a víno. Výsady a prospěchy spájely zájmy měšťanů. Pospolitá síla a sebevědomí města byly veliké. Ale vše se rychle změnilo, když město bylo odtrženo od svých starých spojenců a připoutáno k cizí zemi.

Ulice starého Znojma jsou úzké. Měšťané mohou z oken potrást protějšku pravicemi k blahopřání rannímu, aniž by sestoupili po schodech. Při snídani i z oběda vidí protějšku na stůl, co mu plave v polévce a na jaké krmi si pochutnává. – Ale na noc zavírají okna pečlivě okenicí.

V těch úzkých uličkách i na obou rozsáhlých ryncích kypí dnes po ránu hluk jak vroucí voda v kotlích. Na obou tržištích stojí v řadách plno vozů. U nich halaší kupci i vozatajové, kteří krmí koně. Všude je plno pronikavého křiku a ryku, u vozů, kotců i pod louběmi. Ještě jiné vozy sem jedou, drnčí po dláždění, které je tvrdé a dobré, neboť výnos městských mýtů trvá hojný.

Na výroční trh přijelo nečekaně mnoho kramářů, ale zboží vykládají jen málo. Široké prsaté selky v červených i modrých sukních z Podyjí i ze severních vsí, také bledé měšťky se pletou u soukenických a plátenických kotců. Čekají, až řemeslníci a kramáři vyloží z vozů zboží a počnou nabízet sukna i páj. Ale ti se k tomu nemají. Také kotce chlebné jsou ještě poloprázdné. Ženy zatím u šmejdiček si vybírají všelijaký úhledný šmejd, háčky, přesky, hřebeny, knoflíky.

Breptavé venkovské babky s krosnami plnými tikající drubeže spěchají do ulice Slepíčí a na Kurní plácek. Ale tam už čekají kuchaři z hradní kuchyně, ti prokletí Rakušané, chňapají po nejlepších a nejtučnějších kouscích, skoupí všechno a odnášejí svou kořist na hrad, k nemalému rozhořčení měštek. Na obecný lid zbylo jen několik neduživých slepic a holoubků. Řezníci, ti mají pro lid jen tenoučké řízky, se šlachami, a starou kozinu. Šťavnaté kusy spolykají cizinci.

Před kotci pekařů lelkuje, hlučí a baví se pestrá mládež, odrostci i děti. Čekají na preclíky, hůsce i šišky, smažené na oleji. Jeden pekař vyložil několik kousků outlých preclíků a šišek, napojených lněným olejem. Strhla se krutá pranice. Rty odrostků, jimž se podařilo šišku uchvátit, mlaskají, tváře se blyští omastkem a smějí se mladou pohodou.

Znojemští s melancholií vzpomínají bývalých starých trhů, kdy na jejich hradní věži byly vztyčeny korouhve českého krále a markrabího Prokopa. Na hory okurek, zelí, mrkve, petržele i cibule, jak se kupily na tržišti. Jak baby ovocnice na Dolním rynku nabízely měšťkám sladké hrušky, jablka z bohaté úrody v ošatkách, pubnách i hrncích, rovněž aprikosy a hrozny. Bývalo zde tolik slív a švestek – ach – tak šťavnatých a sladkých – a všechny nyní padly do břicha toho Babylonu na Dunaji. Toho města nikdo nenasytí. Na

Horním rynku stávaly ohromné kádě, kde šplouchalo plno ryb. To ale kdysi, než opat sáhl lačnou rukou po řece, než obklopil a osadil svými hutaři všechny okolní rybníky. Louka chce vyhladovět a zkrušit odbojné město.

Znojenské trhy! Kopy zelin, ovoce i hroznů ležely na vozích, na kolečkách i po zemi, nad nimi mraky včel i vos. Oblak vůní ze všech darů slunné přírody prolínal všechny kouty města. Babky hrstnice prodávaly za těch blahých časů krále Holce na hrsti kroupy, hrách, fazole i jiné vaření. Na tři hrsti přidaly jednu nádvkem. Mezi vozy, kotci i ošatkami toulali se psi, holubi, domácí drůbež i čilí vepřici, a ti také si pomlaskávali nad chutným pohozeným soustem. Zda a kdy se zas vrátí ty časy?

Mnoho je tu dnes lidu domácího i cizího. Venkované převládají: sedláci, uhlíři, dřevorubci, hajní, viniční hutaři, ovčáci, rybáři. Kupí se kolem otevřených ohnišť, kde se ohřívá pivo, u masných krámů, kde řezníci ohřívají jitrnic, které však oplývají kroupou i žemlí, ale tukem nevoní. Jaro pokročilo, ale opatrní sedláci nosí ještě beranice. Mezi tím pestrým lidem se plantají hnědí mniši minorité a také pyšní frátrí dominikánů v bílých kutnách. Minorité v hábitech záplatovaných, kolem beder provazy, na krku zavěšenou reguli. Všude se také pletou ti zatracení Rakušané z hradní ostrahy a jejich slídlivové.

Všechny uličky i zastrčená zákoutí šumí lidem. Mezi národem venkovským a měšťany jindy propukaly i mnohé různice. Měšťané se vztyčenými nosy pohrdali sedláky, venkované zase svorně říkali, že znojemští měšťané jsou marniví a nadutí. Ale dnes – tváří v tvář společnému nebezpečí, zdá se, že vládne plný soulad mezi venkovem a městem.

Ale přece jen soulad není obecně platný. Bohatí němečtí patricijové se opatrně vzdalovali toho ruchu. Ti potají spolupracují s Rakušanem a jejich myslí prodlévají u Zikmunda. Kéž uherský král přijde brzy a vyžene z radnice novou radu, tu směšnou reprezentaci chudých řemeslníků, městské žebroty z ulice jirchářů a koželuhů. Zikmund jistě vrátí radnici a městské právo svým věrným, kteří přece jediní dokáží šetrně spravovat město. Že nezapomínali svých osobních prospěchů? Že byli tvrdí a chamtiví? Vždyť to byli jejich předkové, kteří byli mocnými gründery tohoto města, nabývali svého majetku svou schopností, královskými privilejemi a starým platným právem. Nikdy nezapomenou té chátře, že je vypudila z dubových lavic jejich gotické radnice.

Do ulice Slepíčí, kde je slyšet prudkou vádu mezi Rakušany a měšťkami, právě přichází jakýsi mládenec, nedorostek ve velmi nápadném strakatém oděvu. Jakýs šibal podle vzhledu nebo šašek. Malou hlavu má lysou jako vejce, divná očička svítí pod nízkou a listivou lebí nad husím krkem. Ty oči na tom mužiku – skřetu jsou nejpodivnější.

Každé město má svého skřeta. Ale podobných očí neuvidíš po všem markrabství. Levé, krtčí očko, je jako hrášek, pravé oko skelné má čtyřikrát větší levého.

Kudy jde, houf zahálčivých mladých zevlounů spěje za ním. Ti hledají svou kratochvíli. Skřet naslouchal chvíli v ulici Slepíčí, jak kterýsi podyjský ptáčník vychvaluje své tikavé zboží:

„Lidé přemilí! Tento skalní vrabec pěje lahodněji, než uherský slavík! Můj harcký kanár je pěvec nesmrtelný a tento sličný číž si v ničem drozdu nežadá.“

Protože vrabec, kanár i číž v kleci jsou opelichaní a zobáky mlčky sklání dolů, ptáčník se pokouší na své pysky zapěti jejich ptačí kantátu, pro potěšení mladých výrostků.

Skřet nad křiklavým ptáčníkem mávl rukou a paťhá odtud ulicí Obrokovou na Dolní rynek. Naslouchá, jak lidé křičí kolem zelinářů, jak u kotců ženy i kupci naříkají, že zboží je málo, je drahé a špatné.

Hubený, paťhavý skřet se mísí do řeči i křiku a volá pisklavým hlasem:

„Ano, zboží i časy jsou tuze špatné, lidé přemilí. Dobří řemeslníci a ještě hodnější kramáři prodávají špatné zboží vám, lidem dobrým. Jejich loket je věru krátký, žejdlík nemá pravé míry a libra je lehká. Dobří lidé, je nám líto, že musíte žít ve špatných časech i

v nedobré mĚstĚ. Dobří řemeslníci i vy, páni kramáři, prodávejte poctivé zboží dobrým Znojmemčanům!“

A dále pohoršlivĚ pokřikuje:

„Dobří lidé, vy, zbožní poctivci, prodávejte dobré zboží dobrým lidem za špatné a lehké groše českého krále i moravského markrabího Prokopa! Falšují vám zboží i peníze, zkracují míru, kazí pivo, víno křtí vodou – dobří znojemští!“

Lidé, chtiví novinek i událostí, houfují se kolem orátora. Skřet mluví už k zástupům.

„Kdo zde mluví?“ ptá se jakási nahluclá stařena, tlačíc se zoufale v houfu, aby všechno dobře slyšela.

„V jaké prnici, při kterém klání jsi ztratil pandĚro, pyskatý skřete?“ volá jeden zevloun za smíchu povalečů a milovníků všelijaké kratochvíle.

„Jsi slepý?“ odpovídá druhý. „Přeložil si pandĚro na hřbet, aby je lépe nesl.“

„Ty prašivinko milá, od které šibenice jsi se utrl?“

„Po mém krku každý provaz sklouzne,“ směje se šibal, hladĚ si dlouhé a outlé hrdlo. „Prodám jej lacino v tomto spanilém mĚstĚ. Hodí se dobře Znojmemčanům, kterým hrozí oprátka louckého opata po zásluze. Za jedinou groši a sličným pannám za polovic.“

„Jdi k čertu i s tvým bachratým opatem!“

Skřet fouká do ohně a velebí opata:

„Opat Jan vede v Louce ctnostný život, plný křesťanského odřikání. Je spravedlivý a nadmíru štĚdrý.“

„Ho, ho, ho!“ kdosi volá ze zástupu. „ŠtĚdrý opat jest. Levé oko máš asi, skřete, po své mámĚ lakomé, pravé po opatu, který je štĚdrý.“

Zevlouni mají velké potĚšení.

„Och, ty prašivinko voňavá, jdi si hrát s pancharty o kuličky, ty zmetku opatův!“

Skřet se dotkl Znojmemčanů na místě nejcitlivĚjším, neboť opat Jan usiluje o výkon hrdelního práva v jejich mĚstĚ. ChtĚjí skřeta bít, ale rozvážnějši uklidňují lid.

„Blázen! Pitvorný zmetek!“ ťukají si mĚšťané i sedláci na čelo a odcházejí od toho povyku.

Také šibal skřet kráčí jinam:

„Nezajímavý lid žije v tomto mĚstĚ, tupý!“

Na Horním rynku je stejně rušný nelad a ještĚ větši v ulici Obrokové a Kovářské. Všude přeplněno lidem, dobyt看em a vozy. Lidé se pozdravují, volají, hlučí, křiči obojí řečí kolem vrat, kašen i kotců.

Ejhle, tam na horní stranĚ rynku, poblíž ulice Michalské, stojí houf lidu. Tam se prudce hádají stoupeneci obou markrabí. Tam spĚje, paťhá, tančí pomalu náš strakatý mužik. Praví znojemským, kteří velebí Prokopa:

„Jděte domů, běžte stříci své dílny i manželky ctné, které se rády zaplĚtají s vašimi tovaryši i mnichy minority. Dle tupých lebek znojemských se nebude řídit chytrý a spravedlivý Jošt. Bouřili jste se proti Rakušanu, proti ctnostnému opatu Zdeňkovi, spíláte i Janovi, který jest muž opravdu svatý. Zradili jste bídnĚ Jošta. Vypudili jste ctnostné, zasloužilĚ a zámožné patricije z rathauzu. Bůh vás bude i vaše mlsné huby za vaši smělost přísnĚ trestat. Nosíte čenichy věru vysoko! Ale skloníte je brzy jako vepři před ctnostným opatem i moudrým markrabím!“

Zvedl se strašný hluk. Ale skřet, prašivinka voňavá, se rozhlíží spokojenĚ. Pokřik davu na újmu jeho povzneseného chování a pozoruhodného sebevědomí však nikterak nebyl. S pohrdáním pohlíží na hlučivý a hemživý dav kolem. Ale jeho levé, chytré očičko, se točí přec jen po rynku napjatĚ, neboť očekává ještĚ jinou a větši bouři. Vidí, že musí ještĚ promluvit. Rozmáchlým, knížecím gestem pravé paže umlčuje lidský ryk a pokračuje:

„Za neblahých a ničemných dnů vlády markrabího Prokopa jste oplývali ovšem hříšným blahobytem. Vepřovým sádlem jste si mastili boty, ušlechtilĚ zno jste sypali

vepřům i slepicím. Zapomínajíce modliteb, přejídali jste se tučným masem, chlastali a opjeli se v krčmách a hřešili u lazebnic. Nesmírným pitím a přemírou krmí jste si kazili zdraví, rozmnožující v tomto městě počet ubohých vdov a sirotků. – Ale pýcha předchází pád. Za vaše hříchy do nebe volající bude vám trpět. Za vaše zločiny, vzpouru a pýchu padnete zas do staré bídy a ještě horší, než byla ona za sedmi egyptských ran. V hnusné bídě budete zas oškrabávat si střepinami své vředy jako kdysi Job na smrdutém hnojišti. A ani těch střepin nebude dosti a mnozí si budou olizovati své rány vlastním jazykem.

Že vám Rakušan odvezl vaše peníze, smetanu a tuky a ponechal jen zeliny a špetku ovoce? Mlčte, vévoda vystihl znamenitě, co nejlépe poslouží vašemu zdraví! Nic tak nehubí tělo, jako přejídání, nic tak neublíží mysl, jako těžné sny z přesyceného žaludku. Nyní vévoda Albrecht vám ukázal pravý zbožný svět a řád. Přinesl bezpečnost a mír, neboť vás vzal pod svou ochranu. Poskytl vám možnost pokojně pracovat, pečovat o své zdraví, o manželky i děti milené. Spíte a milujete své manželky v bezpečnosti, neboť vévodovi ozbrojenci vás chrání a opat Jan vám požehná. Rakušan vás naučí užitečné střídmosti, opat pravé zbožnosti. Jeho výsost Albrecht právě jako kdysi jeden slavný římský císař chce kolem sebe viděti jenom muže střídme a zdravé, hlav pečlivě upravených, kteří v noci doma spí. Jděte jen klidně domů k dítkám a manželkám...“

Tak dlouho skřet třel kocoura proti srsti, až počaly lítat jiskry. Znojemští už nechtějí nic slyšet:

„Ničemný skřet, světoběžník, jistě náhončí opatům, Zikmundům a Joštům! Velebí nám louckého opata a jeho zbožnost! Známe všechny tři! Pryč s opatem louckým! Pryč s Joštem! Ať zhyne Zikmund!“

Písmák Matouš ze Starého Města, napojen slovy písma jako lampa, volá na pitvorného šaška, co včera vyčetl z moudrosti Sirachovy:

„Oděv těla, smích zubů, oči i chůze samy vypravují o tobě, žvanivý skřete! Neřestná pýcha, lačnost i požívačnost opatova i jeho řeholníků je přece na očích všeho světa. Všechno stříbro naše a celého kraje, i to zlodějské, právě jako chudých vdov, do opatova vaku zabíhá. Sám má stáje a spřežení i fraucimor bohatší, než oba markrabí dohromady.“

A dále hrouť Matouš napojen slovy Písem i hněvem:

„Chválí nám opata. Známe toho světce. Odpadlík vlasti mhourá očima, šoupá nohou před Zikmundem, prstem úlisně mluví, srdcem kuje zlé, každého času ústy převrácenými sváry rozsívá.“

Skřet přebíjí:

„Mlč blázne! Opat je ctnostný, zbožný a moudrý muž!“

Hanlivá slova se divoce křížují. Kdosi křičí:

„Blázen má právo vysmívat se lidem. Ale tento blázen není dobré mysli. Je to náhončí zrádných patricijů, kteří touží po Zikmundovi, podporují krmí i penězi jeho špehy. Bijte skřeta! Bijte špehouna a placeného žháře uherského krále!“

Zástup volá:

„Skřet chce mezi námi vyvolat nesvár a zmatek. Ano, bijte!“

Lidé slyšeli, že náhončích Zikmundových se městem hemží plno.

Prudké chvění proběhlo městem od Michalské ulice až k Vídeňské bráně. Prudká váda na rynku ještě roste. Lidé hrozně křičí:

„Bijte Zikmundovy špehouny a žháře!“

Ale náš skřet běží.

„Chyťte ho!“ volají ze všech stran.

V tom zmatku a víru padají měšťkám čepce z hlav. Mastné šišky i jalové jitnice se sypou ze stolů. Chytili skřeta. Mastné i nemastné pohubky mlaskají, otloukají mu hřbet. Hrubá znojemská chasa šaška řádně klacky traktýruje:

„Ať ti smrdutý hřbet pěkně zmodrá jak u barvíře košile!“

Vedou jej na radnici. Ale zbitý mládenec se kupodivu směje:

„Zda mi za ten pardus na ubohé hřbetní ploutvi, která je falešná, purkmistr dobrým grošem zaplatí?“

Dobrý tartas vyvolal, dobrá práce to byla. Ať hasí, koho pálí!

Za toho zmatku na Horním rynku a z ulice Kovářské vyběhli silní chlapi v kožených zástěrách, umounění, paže nahé a černé, v dlaních meče jako šlehající blesky. Vylétěli z černých jícnu dílen jako čerti. Z druhé strany, od Starého Města na obě tržiště i do ulic nového města vyběhli supějící zbrojníci, bednáři, látači, koláři, ševci, koželuzi, krejčí. Vyrojili se z temných, klenutých průjezdů jako včely z česer.

Ale také z plachtami krytých vozů kramářů na Dolním tržním rynku vyskočili oděnci, v rukou jílice mečů a sudlice. To jsou ti, které sem jako kupce poslal Hynek z Kunštátu. Škorně i okované boty dusají prach ulic. Oběma rynky i ulicí Obrokovou zahučely proudy a příboj ozbrojeného lidu. Ti z měšťanů, kdož neměli mečů, drží v rukou sekyry, palice, páčidla i dlouhé nože.

Ti, kteří přijeli ráno na krytých vozech, spěchají k pražské bráně, aby tam pobili Rakušany, kteří ji hlídají a aby ji otevřeli jevišovským a bitovským jízdám.

Krčmy se rázem vyprázdnily. Ti sedláci a měšťané, kteří tam polidně seděli, hovořili o špatných časech, pili zelené víno a louskali ořechy, zanechali toho příjemného zaměstnání, aby vyhlédli, co se venku děje. Bachraté džbánky i pohárky znojemského na stolech osiřely.

Ozbrojení chlapi po všem městě povykují nemálo. Počali bít Rakušany na obou ryncích, na hradbách, na ulicích i v krčmách. Suknice mnichů minoritů se kmitají mezi lidem. Ti pobíhají po obou ryncích a podněcují lid. Minorité poslouchají Hynka z Kunštátu, který jest patronem jejich kláštera. Bílí dominikáni, jejichž srdce bije pro Zikmunda a Rakušana, se vytratili z ulic do svých kobek v České ulici, kde vyčkávají výsledku boje.

V ulici Zelinářské před krámskými sklepy zápasící povalili v pŭtkách stolice a zpřevraceli ošatky s mrkví a cibulí. Koláčnice, svícnice, niřařky i švadlí vřiskají velice. Pekařskému tovaryši, který nesl plnou ošatku pečiva na hradu Rakušanům, rozchvátily všechny žemle, hŭsce, preclíky i svítky. Pradlí, nesoucí od Dyje koše čistého prádle, ztrnuly v chŭzi a hledí jako omráčeny na ten pekelný rej. Všude plno bouření, křiku a halasu. Ženské volají:

„Všude Rakušany tepou, na obou ryncích, v Michalské, Kovářské i v Starém Městě. Kyji i meči, až Bůh chrání!“

Oné napjaté chvíle náhle ulicemi Michalskou, Židovskou i po Václavském rynku se řítí k hradu jízda Hynka z Kunštátu. Za nimi bitovští, s kopími u boku a meči v rukou. Rakušané neměli ani času, aby odvinuli řetězy ze skob a natáhli je přes ulici na sloupy. Jízdní rubou a pobíjí ostrahu u hradní brány, pronikají jí, bijí se už na hradním nádvoří a dotírají k hlavní věži.

Strakatý skřet, šejdř, jenž pomáhal rozpoutávat bouři v městě, sedí pokojně na radnici. Jeho hrb, který mu pomáhal snášet rány davu na rynku, kamsi zmizel. Jak unikl šťastně za vrata radniční, sňal jej s úsměvem ze svých zad. Zde je už v bezpečí. Čeká na odměnu za svou práci. Přijímá od městského komořího do dlaně dobré, bílé groše. Levé, hráškovité očko je něžně líbá.

Páni radní i purkmistr uložili městskému důchodu zaplatit dobrým stříbrem za jeho nebezpečnou, ale úspěšnou práci.

Do večera toho památného jarního trhu drželi konšelé ve svých rukou všechny brány. Hradní ostraha, kterou tam vsadil rakouský vévoda, byla porubána a zjímána. Mnoho mrtvých leží na hradbách, u brány i na nádvoří. Zbrojní Hynka suchého Čerta, královského hejtmana, zařizují se na hradě znovu jako doma.

Ale sám hejtman, sotva slezl z koně, zahájil vážná jednání. Na jeho pozvání přišli nejprve představení židovské obce. Dostavili se spěšně a záhy, se Suchým Čertem nejsou

žádné žerty. Patnáct hřiven dobrého stříbra žádá hejtman jako půjčku na válečné výdaje. Vicus judeorum složí je na hradě k rukám písaře Slunéčka do sedmi dnů, děj se co děj.

Starší židovské obce žalostně lkají:

„Nemožné. Patnáct hřiven! A město žádá rovněž půjčku třinácti hřiven. Tím časem nejsou v obci ani dvě hřivny.“

Hynek z Kunštátu trvá však na svém:

„Potřebuji těch peněz na futráž a zbraně. Sami víte, že nedávno, když znojemští podnikli bouře proti vám, hodlajíce pleniti a zažehnouti vaši obec, na pokyn krále jsem útočníky tišil zbraní. Projevujete málo vděčnosti vůči svému králi. Jména židovské, víte sami, náleží panovníku země. A já jsem vykonavatelem jeho vůle v tomto kraji.“

Hejtman považoval chvíli za vážnou, nevedl jednání na dlouhých povříselech, neztrácel čas. Stal se zázrak. Patnáct hřiven pro královského hejtmana se objevilo, když židovským jednatelům písař Slunéčko přinesl zápis, jímž Hynek z Kunštátu jim dává v zástavu vsi Bojanovice a Neslov.

Tu chvíli z gotických vrat radnice vyšla v slavnostním úboru městská rada s purkmistrem v čele. Zástupy lidu pozdravují jásavě stařešinu primátora i konšele a doprovázejí je až k hradní bráně.

Hejtman jim všem potřásl rukou a poděkoval za vydatnou pomoc. Upozorňuje však konšele na těžké chvíle, které ještě přijdou. Ať jsou bdělí. Také na hradbách města číhá nepřítel. Jsou tu zvědové i příznivci uherského krále, patricijové, nepočtení, ale mocní prostředky, jimiž vládnou. Radí, jak a kdy se mají připravit, kde hradby posílit, aby potom společnou silou odrazili útoky škůdce země i města, kteří se hotoví ku vojenskému vpádu do českých zemí. Byly těžké chvíle a budou ještě větší starosti. Ale společnou silou je všechny bohdá překonáme.

Konšelé oznamují resultát jednání rady: Město vybaví pro boj více než sto lučištníků na koních a osm set pěších s výzbrojí a to z města i poddanských vsí. Jmenovali už pro tyto houfy desátníky i padesátníky.

Po tomto srdečném rokování ještě před večerem hradní hejtman prohlásil jménem svým i městské rady proklamaci za víření bubnů i trub věrnost hradu i městu markrabímu Prokopovi, oddanému lennímu českého krále Václava.

Městem hřmí nepřetržitě volání:

„Vivat král Václav! Vivat markrabí Prokop! Sláva Hynkovi z Kunštátu a Jevišovic! Sláva chrabrým jevišovským a bitovským!“

Město se uklidňuje po mohutném vzrušení. Vydechlo zas svobodně a radostně.
